

BUDŻET DOMOWY

Aktywność: Czy w budżecie domowym może być dziura?

Budżet domowy określa sposób wydatkowania pieniędzy, które gromadzi gospodarstwo domowe.

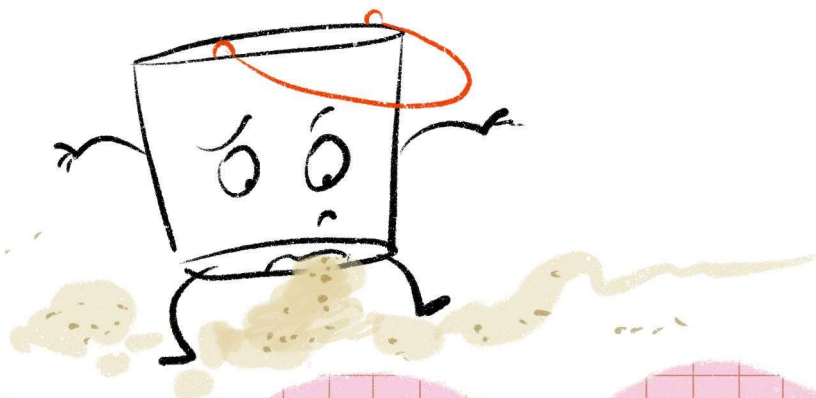
Jest to narzędzie, które służy do kontrolowania finansów, śledzenia przychodów i wydatków oraz planowania przyszłych wydatków i oszczędności. Budżet domowy może przypominać gumę tylko wtedy, gdy za zwiększającymi się wydatkami idzie realna możliwość powiększania dochodów. Jeśli dochody są stałe, każde kolejne zakupy uszczuplają pulę środków, którymi dysponuje gospodarstwo domowe podobnie jak zmniejszająca się ilość piasku w dziurawym wiaderku.

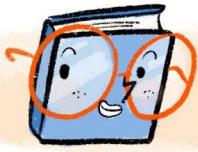
Na dobry początek...

Co budżet domowy ma wspólnego z gumą?

A może więcej z dziurawym wiaderkiem, którego chcemy użyć do przeniesienia plażowego piasku?

Przyjmij wszelkie (nawet najbardziej odważne) skojarzenia uczniów wraz z ich uzasadnieniem. Wykorzystaj klasową interakcję do wprowadzenia tematu zajęć.

CZY WIESZ, ŻE...?

➔ Źródłami zasilającymi domowy budżet są dochody.

Podstawowym źródłem dochodu jest praca zarobkowa, np. w formie umowy o pracę lub działalności gospodarczej. Inne możliwe źródła dochodów to wynajem nieruchomości, zwrot z inwestycji, świadczenie 800+.

➔ Elementami uszczuplającymi budżet domowy są wydatki.

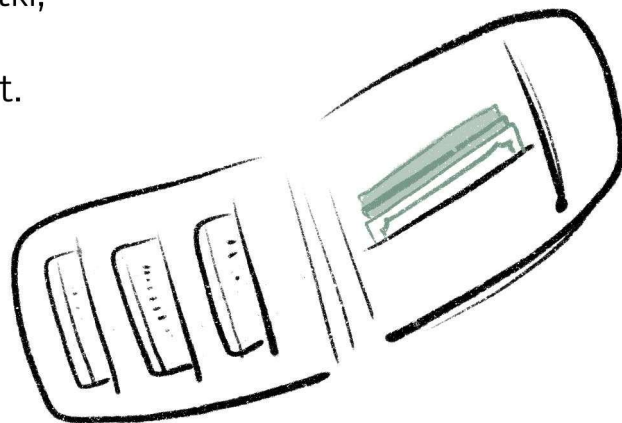
Pewną formą wydatków są także oszczędności, które mają pokryć przyszłe bardziej lub mniej planowane potrzeby.

➔ Jeśli dochody przewyższają wydatki (w tym oszczędności) mamy do czynienia z **nadwyżką budżetową**, którą można przeznaczyć na zachcianki lub kolejne oszczędności.

Jeśli wydatki przewyższają dochody, mamy do czynienia z niedoborem (dziurą budżetową).

Oznacza to, że:

- 1) musimy zmniejszyć wydatki,
- 2) zwiększyć dochody,
- 3) zaciągnąć pożyczkę/kredyt.

Kto pyta, nie błądzi

Wprowadź uczniów w tematykę budżetu i jego źródeł przedstawiając poniższe pytania.

Po co planujemy budżet i jakie narzędzia możemy do tego wykorzystać?

Ile warta jest godzina pracy?

Co to są dochody i kto lub co może je generować?

Co to są wydatki i jakie mogą być ich rodzaje?

Bądź uważny

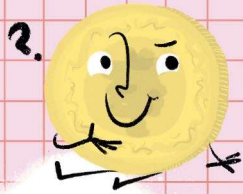
Przedstaw uczniom torebkę mąki, ryżu lub innego sypkiego środka spożywczego. Zwróć ich uwagę na opis wagi produktu (brutto i netto) znajdujący się na opakowaniu.

Powiedz, że **waga produktu brutto** zawiera zawartość oraz opakowanie. Interesującą dla nas jest jednak waga netto. Podobnie jest w przypadku wynagrodzenia.

Wynagrodzenie brutto to pensja przed potrąceniem składek ZUS i zaliczki na podatek dochodowy. (Wysokość potrąceń zależy m.in. od rodzaju umowy i wysokości zarobków.) Ta kwota jest zdecydowanie wyższa, niż gotówka, którą faktycznie będziesz dysponować.

Wynagrodzenie **netto** to kwota, którą faktycznie dostajemy „do ręki” po odjęciu składek na ZUS (emerytalna, rentowa, chorobowa, zdrowotna) i podatku dochodowego.

Wysokość tych potrąceń zależy od rodzaju umowy. Przy umowie o pracę wszystkie składki są obowiązkowe, a przy umowie zlecenie składka chorobowa jest dobrowolna. Wyjątek stanowi umowa o dzieło podpisana z pracownikiem, który jednocześnie ma umowę o pracę. Wynagrodzenie netto może wynosić od 50% do 80% pensji brutto, w zależności od zarobków i rodzaju umowy.

CHCĘ WIEDZIEĆ WIĘCEJ

Rozpocznij z uczniami rozmowę na temat różnych metod planowania budżetu domowego. Na podstawie zgromadzonych informacji (3 różne rozwiązania) wskażcie, która z propozycji spotkała się z waszym uznaniem.

Prowadzenie domowego budżetu zgodnie z regułą 50/30/20 opiera się na bardzo prostych założeniach:

50% swojego miesięcznego dochodu przeznaczasz na podstawowe, niezbędne wydatki;

30% na zachcianki, czyli rzeczy, które sprawiają Ci przyjemność, ale bez których można się obejść, gdyby zaistniała taka potrzeba;

20% oszczędzasz i/lub inwestujesz.

Zasada 50/30/20 wywodzi się z wydanej w 2005 roku książki „**All Your Worth: The Ultimate Lifetime Money Plan**”, napisanej przez Elizabeth Warren i jej córkę, **Amelię Warren Tyagi**. Autorki poparły swoją publikację dwudziestoma latami badań nad sytuacją gospodarstw domowych w Stanach Zjednoczonych. Dwa główne wnioski, do jakich doszły, to:

Budżet domowy musi dobrze równoważyć teraźniejszość i przyszłość. Oszczędzanie nie może wiązać się z nadmiernymi wyrzeczeniami i odbierać radość z życia „tu i teraz”. Jeśli praktyka ta stanie się udręką, szybko zostanie porzucona. Kluczem do sukcesu zawsze jest konsekwencja i wytrwałość.

Budżet domowy nie powinien być skomplikowany. Poświęcanie wielu godzin na analizę wydatków, przygotowywanie dziesiątek kolumn i wykresów to zwyczaj, który prędzej czy później zostanie zaniechany.

50% - niezbędne wydatki

Do podstawowych wydatków zazwyczaj zalicza się:

- * czynsz,
- * rachunki za wodę, prąd czy gaz,
- * transport do i z pracy,
- * ubezpieczenie i opiekę zdrowotną,
- * spłaty zobowiązań,
- * podstawowe artykuły spożywcze,
- * konieczną odzież.

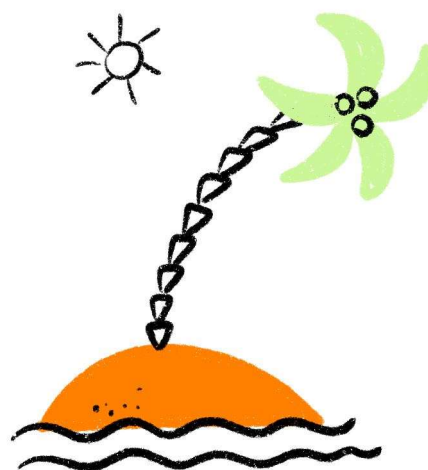

Jeśli miesięczny dochód netto wynosi na przykład 5000 złotych, niezbędne wydatki powinny zamknąć się mniej więcej w 2500 złotych. Gdy znacznie przekraczają tę sumę, należy rozważyć wprowadzenie pewnych ulepszeń. Być może wystarczy zmienić niektóre z nawyków na bardziej ekonomiczne i ekologiczne. Na przykład oszczędzać wodę czy energię. Możliwe, że właściwym rozwiązaniem będzie połączeniu zobowiązań i płacenie mniejszej miesięcznej raty. Jeśli mimo tych działań wydatki nadal znacząco przewyższają zalecane 50%, może być konieczne wprowadzenie większych zmian, takich jak: znalezienie lepiej płatnej pracy lub przeprowadzenie się do tańszego lokum, czy rezygnacja z samochodu.

30% - zachcianki

Przykładowe wydatki, które nie są konieczne, to:

- jedzenie na mieście lub z dowozem
- modne ubrania
- wakacje
- karnety (na siłownię, basen itp.)
- subskrypcje rozrywkowe, np. Netflix
- inne niż podstawowe artykuły spożywcze.

Zostańmy przy przykładzie 5000 złotych. Budżet na przyjemności to mniej więcej 1500 złotych. Jeśli wydatki w tym obszarze są znacznie większe, należy pomyśleć, z czego bez większego żalu zrezygnować. Nie chodzi o to, aby odmawiać sobie wszystkich przyjemności, ale aby wydawać pieniądze świadomie - na rzeczy, które naprawdę przynoszą satysfakcję. Cięcia w domowym budżecie najlepiej zacząć od najmniej istotnych spraw, np. dawno nie używanej subskrypcji lub zbędnych ubrań zalegających w szafie.

20% – oszczędności i inwestycje

Pozostałe 1000 złotych można przeznaczyć na wyznaczony cel oszczędnościowy, co pomoże utrzymać motywację. Warto zastanowić się, czy środki mają służyć budowaniu „poduszki finansowej”, sfinansowaniu podróży, czy uzbieraniu wkładu własnego na mieszkanie. W zależności od tego, czy cel jest długo- czy krótkoterminowy, należy ulokować pieniądze w odpowiednim miejscu, takim jak konto oszczędnościowe, lokata, obligacje lub fundusze inwestycyjne, dostosowane do indywidualnych potrzeb i preferencji dotyczących ryzyka.

Prowadzenie domowego budżetu zgodnie z regułą

70/20/10

W tym przypadku również dzielimy wydatki na trzy kategorie. Trzymamy się jednak nieco innych proporcji i struktury:

- 70% miesięcznego dochodu przeznaczamy po prostu „na życie”. W jednym zbiorze mamy zatem zarówno niezbędne wydatki, jak i zachcianki/przyjemności
- 20% oszczędzamy i/lub inwestujemy
- 10% kierujemy na spłatę krótkoterminowych zobowiązań oraz darowizny.

Na każdy aspekt budżetu 70/20/10 możemy spojrzeć z dwóch stron. To, co dla jednych będzie właściwe, inni potraktują za minus.

Łączenie niezbędnych wydatków i zachcianek w jedną pulę 70% daje więcej swobody – nie trzeba stale analizować, na co wydajemy. Jednak tracimy przy tym cenną okazję do nauki. Mamy mniej szans, aby odkryć, co jest dla nas naprawdę ważne, a z czego moglibyśmy zrezygnować w razie potrzeby.

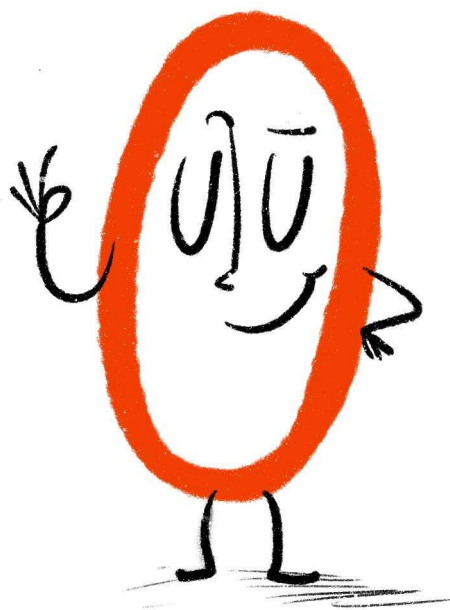
W przeciwieństwie do systemu 50/30/20, w tym modelu spłacanie zobowiązań ma osobną kategorię, stanowiącą 10% budżetu. Kontrolowanie, by spłaty krótkoterminowych długów (np. karty kredytowej, rat za sprzęt) nie przekraczały 10% miesięcznych dochodów, jest bardzo korzystne, choć trudne do zrobienia.

Metoda 70/20/10, podobnie jak 50/30/20, jest elastyczna i dostosowuje się do różnych poziomów dochodów. Umożliwia godne życie oraz budowanie oszczędności na przyszłość. Jednak przeznaczenie aż 30% miesięcznych zarobków na inne cele niż bieżące utrzymanie może być zbyt wymagające i w przypadku niższych pensji często niemożliwe do zrealizowania.

Domowy budżet 70/20/10 to jedyny system, który wyraźnie wskazuje na przeznaczenie części dochodów na pomoc innym. Regularne wpłacanie pieniędzy na cele charytatywne jest szlachetne i zdecydowanie warto promowania.

Jednak z finansowymi darowiznami jest trochę jak z zakładaniem maski tlenowej w samolocie: instrukcje zawsze przypominają, by najpierw zadbać o własne bezpieczeństwo, a dopiero potem troszczyć się o innych.

Metoda zerowego budżetu opiera się na tym, by każdego miesiąca po odjęciu od wszystkich dochodów wszystkich wydatków wychodziło równe zero.

SPRAWDŹ TO

Dzięki tym aktywnościom uczniowie uporządkują swoją wiedzę na temat budżetu domowego. Nauczą się planować wydatki i podejmować racjonalne decyzje.

Prawda- fałsz, brak informacji-brak wiedzy

Podziel uczniów na 4-5 grup. Każdej z nich wręcz zestaw kart z informacjami dotyczącymi dochodów, wydatków i innych pojęć związanych z budżetem domowym. Uczniowie zapoznają się z treścią kart i klasyfikują je do następujących kategorii: „prawda”, „fałsz”, „brak informacji”, „brak wiedzy”. Praca w grupach trwa około 10 minut. Następnie uczniowie przystępują do omówienia wyników oraz odczytania kart umieszczonych w stosach „brak informacji” i „brak wiedzy” (stanowią one źródło do rozważań na kolejnych zajęciach).

Informacje na kartach:

- 1) Gospodarstwo domowe tworzą osoby spokrewnione.
- 2) Osoby tworzące gospodarstwo domowe mieszkają razem.
- 3) Osoby tworzące gospodarstwo domowe utrzymują się wspólnie.
- 4) Mój brat wyjechał na wymianę studencką za granicę, dlatego w tym momencie nie jest częścią naszego gospodarstwa domowego.
- 5) Gospodarstwo domowe zawsze obejmuje więcej niż 1 osobę.
- 6) Gospodarstwo domowe zawsze korzysta ze wspólnego konta w banku.
- 7) Głównym źródłem dochodu zawsze jest wynagrodzenie za pracę.
- 8) Świadczenia socjalne, np. 800+ to też źródło dochodu.
- 9) Można zwiększyć domowy budżet bez powiększania dochodów.
- 10) Osoba zatrudniona na umowę o pracę dysponuje mniejszym wynagrodzeniem „na rękę” niż osoba posiadająca działalność gospodarczą przy takim samym wynagrodzeniu brutto w obu przypadkach.
- 11) Inwestycje to jedna z kategorii wydatków.
- 12) Wydatki na zachcianki zawsze pomniejszają oszczędności.
- 13) Kredyt/ pożyczka stanowi formę wsparcia dla gospodarstwa domowego, w którym okresowo wydatki przewyższają dochody.
- 14) Dochód z najmu mieszkania, w którym nie mieszka gospodarstwo domowe będące jego właścicielem, nie może być zaklasyfikowane jako źródło dochodu.
- 15) Dzieci nie mogą podjąć pracy zarobkowej dlatego nie mają wpływu na budżet gospodarstwa domowego.
- 16) Obowiązek płacenia podatków jest jedyną przyczyną, dla której wynagrodzenie netto nie jest równe wynagrodzeniu brutto.
- 17) Każda osoba uzyskująca wynagrodzenie za pracę płaci taką samą kwotę podatku.
- 18) Rodzice im więcej pracują, tym więcej zarabiają, tzn. że ich wynagrodzenie zależy bezpośrednio od liczby przepracowanych godzin.

Ile warta jest godzina pracy?

Zachęć uczniów do rozmowy o wartości pracy. Gdy podzielę się swoimi przypuszczeniami, poproś, by sprawdzili je przeglądając prawdziwe oferty pracy. Możesz również skorzystać z doświadczenia Ingi.

Oto Inga Bankowa. Inga ma 30 lat i po skończeniu studiów pracowała już w kilku miejscach. Ostatnio zawarła nową umowę o pracę i na swoim przykładzie opowie nieco więcej o dochodach. Inga zapozna Was z podstawowymi definicjami związanymi z tematem budżetu domowego.

Inga zarabia 7500 zł brutto. W kalkulatorze brutto-netto liczymy wysokość wpływu z tytułu wynagrodzenia. Dodatkowo liczymy ile warta jest jedna godzina pracy Ingi.

<https://wynagrodzenia.pl/kalkulator-wynagrodzen>
kalkulator do którego odnosi strona gov.pl

eee

<u>Wynagrodzenie (kwota netto)</u>	<u>5442.29 zł</u>
☒ Ubezpieczenie rentowe	112.50 zł
☒ Ubezpieczenie emerytalne	732.00 zł
☒ Ubezpieczenie chorobowe	183.75 zł
☒ Ubezpieczenie zdrowotne	582.46 zł
☒ Zaliczka na podatek	447 zł
<u>Całość stanowi kwotę brutto</u>	<u>7500 zł</u>

Czysta matematyka

Zapoznaj uczniów z opisem i poproś o wykonanie niezbędnych wyliczeń.

Miesięczny dochód gospodarstwa domowego wynosi 15 000 zł. Co miesiąc gospodarstwo domowe ponosi następujące wydatki:

- Opłaty za media (prąd, Internet, ogrzewanie, wywóz śmieci) – 2500 zł
- Rata za kredyt hipoteczny – 3200 zł
- Wyżywienie – 1700 zł
- Zajęcia rekreacyjne, ubrania, niezbędne kosmetyki – 1850 zł.

Niezależnie od ponoszonych wydatków rodzina ma postanowienie, że będą powiększać oszczędności o 2300 zł każdego miesiąca. Za 5 miesięcy rodzina planuje wyjazd na wakacje, które zgodnie z oszacowaniem będą kosztować łącznie 12 000 zł. Zakładając brak możliwości sfinansowania wyjazdu wakacyjnego z oszczędności ani z pożyczki, czy rodzina będzie mogła pozwolić sobie na ten wyjazd? Jeśli tak, ile musi miesięcznie odłożyć na ten cel?

Rozwiązanie:

Co miesiąc gospodarstwo domowe notuje nadwyżkę w następującej wysokości:

$$15000 - 2500 - 3200 - 1700 - 1850 - 2300 = 3450 \text{ (zł)}$$

Do wakacji zostało 5 miesięcy, więc gospodarstwo domowe zdoła uzbierać następującą kwotę:

$$5 \cdot 3450 = 17250 \text{ (zł)}$$

17250 zł > 12 000 zł, a zatem rodzina pojedzie na wakacje.

Wystarczy, że miesięcznie odłoży następującą kwotę:

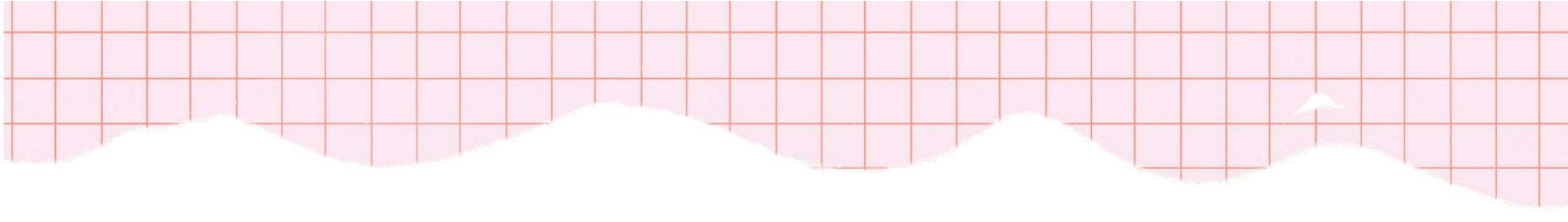
$$12\ 000 / 5 = 2400 \text{ (zł)}$$

Budżet jak guma

Zapytaj uczniów o ich pomysły na zwiększenie domowego budżetu. Zaproponuj pracę w grupach, w której każdy zespół będzie miał za zadanie przedstawić co najmniej trzy sposoby na zwiększenie domowych dochodów. Na tę aktywność przeznaczcie 5-10 minut. Po zakończeniu pracy grupowej zaprezentujcie wyniki na forum klasy.

Przykładowe odpowiedzi poniżej:

- 1 Sprzedaje nieużywane ubrania/ książki/ przedmioty
- 2 Ograniczam własne zachcianki (rezygnuję z zakupu nowej gry/ kosmetyku)
- 3 Pomagam w kontrolowaniu wydatków (zbieram i analizuję paragony)
- 4 Kupuję na wyprzedażach/ promocjach
- 5 Oszczędzam wodę/ prąd (gaszę po sobie światło, zakręcam wodę podczas mycia zębów)

-
- > Gospodarstwo domowe tworzą osoby spokrewnione.
 - > Osoby tworzące gospodarstwo domowe mieszkają razem.
 - > Osoby tworzące gospodarstwo domowe utrzymują się wspólnie.
 - > Mój brat wyjechał na wymianę studencką za granicę, dlatego w tym momencie nie jest częścią naszego gospodarstwa domowego.
 - > Gospodarstwo domowe zawsze obejmuje więcej niż 1 osobę.
 - > Gospodarstwo domowe zawsze korzysta ze wspólnego konta w banku.

> Głównym źródłem dochodu zawsze jest wynagrodzenie za pracę.

> Świadczenia socjalne, np. 800+ to też źródło dochodu.

> Można zwiększyć domowy budżet bez powiększania dochodów.

> Osoba zatrudniona na umowę o pracę dysponuje mniejszym wynagrodzeniem „na rękę” niż osoba posiadająca działalność gospodarczą przy takim samym wynagrodzeniu brutto w obu przypadkach.

> Inwestycje to jedna z kategorii wydatków.

> Wydatki na zachcianki zawsze pomniejszają oszczędności.

> Kredyt/ pożyczka stanowi formę wsparcia dla gospodarstwa domowego, w którym okresowo wydatki przewyższają dochody.

> Dochód z najmu mieszkania, w którym nie mieszka gospodarstwo domowe będące jego właścicielem nie może być zaklasyfikowane jako źródło dochodu.

> Dzieci nie mogą podjąć pracy zarobkowej dlatego nie mają wpływu na budżet gospodarstwa domowego.

> Obowiązek płacenia podatków jest jedyną przyczyną, dla której wynagrodzenie netto nie jest równe wynagrodzeniu brutto.

> Każda osoba uzyskująca wynagrodzenie za pracę płaci taką samą kwotę podatku.

> Rodzice im więcej pracują, tym więcej zarabiają, tzn. że ich wynagrodzenie zależy bezpośrednio od liczby przepracowanych godzin.

PRAWDA

FAŁSZ

BRAK INFORMACJI

Rozwiązanie:

Stwierdzenia prawidłowe: 3), 8), 9) (ograniczenie wydatków też powoduje wzrost budżetu domowego), 10), 11), 12)

Stwierdzenia fałszywe:

- 1) (jeśli osoby mieszkają razem i utrzymują się wspólnie, nie muszą być spokrewnione, żeby tworzyć gospodarstwo domowe),
- 5) (gospodarstwo domowe może tworzyć jedna osoba),
- 6) (można utrzymywać się wspólnie i mieć osobne konta),
- 7) (np. emeryci nie mają wynagrodzenia za pracę),
- 14) (to jest źródło dochodu),
- 15) (istnieje wiele możliwości zwiększania budżetu bez podejmowania prac, np. przez ograniczenie wydatków lub sprzedaż nieużywanej odzieży),
- 16) (wynagrodzenie brutto obciążają takie składki: chorobowa, wypadkowa, emerytalna, zdrowotna),
- 17) (wysokość podatku zależy od poziomu wynagrodzenia i formy zatrudnienia)

Brak informacji:

- 2) (nie wystarczy, że mieszkają razem, powinni wspólnie się utrzymywać),
- 4) (nie wiemy ile trwa ta wymiana studencka, jeśli <12 miesięcy to wciąż jest częścią gospodarstwa domowego).
- 18) (to zależy od warunków umowy, na podstawie której pracują rodzice)

Brak wiedzy: <wszystkie stwierdzenia można zaklasyfikować do powyższych 3 kategorii, tutaj uczeń wskazuje punkty, na które nie zna odpowiedzi>

WIEM, POTRAFIĘ, DZIAŁAM

Celem tej lekcji jest zdobycie przez uczniów poniższych umiejętności i informacji:

Uczniowie rozumieją pojęcie dochodów, wydatków i budżetu domowego.

- Świadomie przyczyniają się do kształtowania domowego budżetu.
- Znają główne źródła dochodów i wydatków.
- Wskazują różnicę między wynagrodzeniem brutto i netto.
- Znają korzyści płynące z różnych form zatrudnienia.
- Potrafią ocenić ile warta jest godzina pracy.
- Są gotowi wspierać rodziców w planowaniu domowego budżetu.
- Wykorzystują zdobyte informacje do działań praktycznych.

AUTORZY: Katarzyna Stępińska, Anna Płaza, Anna Orawiec